

הזחל"ם מהו -

מוביל-גייסות או רכב-קרב?

ד. המסוגל צות הזחל"ם לפתוח באש מדויקת — נאמר, משני מקלעים ומרגמה בת 2 אינץ' — ואף להחליף עמדות במהירות?

ה. האם נודע לחל"ם עקב תנועתו בלבד (ומבלי שתופעל אש) אפקט של הלם?

ו. הניתן — למרות המולת הקרב — להמטיר אשר מדויקת מ"מקלע-התפוח", המורכב בתוך לוח-השריון של חזית-הזחל"ם, בימינו, כשה- יורה נמצא במחסה הנותן לו הבטחה מוחלטת מפני אש הנשק-הקל ורסיסי פצצות-מרגמה, הפוגעים בדפני-השריון?

שאלות אלו — כולן ביחד, וכל אחת מהן לחוד — אינן אלא שאלות רטוריות; ואת התשובה להן ניתן לתת ללא כל הסתייגות; כן!

ועתה נעבור לדון בפרטות-יתר בסעיף השלישי והאחרון של דיוגנו זה, הדין בתחום השימוש בזחל"ם ובכדאיותו, לאור צירופי-המסיבות המיוחדים שבכל מקרה ומקרה — כגון, היחס שבין טנקים וחל"מים בצדך-אתה, מציאות שריון ונשק נ"ט בצד האויב, תנאי-הקרקע ועוד כיו"ב — ובהתחשב במצבים הנראים באופק, סעיף זה — הוא שקובע למעשה את מהות הדוקטרינה להפעלת חרמ"ש.

נציג אף כאן מספר שאלות:

א. האם יפעלו תמיד הזחל"מים בשיתוף עם טנקים, או שמא יתכנו מקרים בהם תפעלנה יחידות חרמ"ש בגוף?

לא-אחת מזדמן לשמוע דעות שונות (ולעתים, אף משונות) על-אודות ייעודו ותפקידו של הזחל"ם. לעומת הסברה הגיונית כי הזחל"ם הנו גם רכב-קרב, יש הטוענים כי אין הוא אלא מוביל-גייסות בלבד. נראה לי כי רוב המתוכחים מודים שהזחל"ם הנו גם רכב-קרב; ברם, הויכוח כשלעצמו, בכלל, והתוספת רבת-המשמעות של המלה "גם", בפרט, אומרים דרשני. ולפיכך, ברצוני להביע את דעתי האישית בסוגיה זו.

כאשר מנסים להגדיר את תפקידו של כלי או מכשיר כלשהו, יש לקבוע תחילה מספר עובדות עליהן תושחת ההגדרה:

- א. מגמתם של יוצרי הכלי.
- ב. סגולותיו של הכלי (והללו סותרות לעתים את מגמת המתכננים).
- ג. התחום בו השימוש בכלי משתלם (הערכה, שהנה סוביקטיבית — והיא משתנה בהתאם לתנאיו של כל צבא וצבא, ולעשירותו בכלים אחרים — המשלימים את הכלי דגן, או משמ-שים לו תחליף).

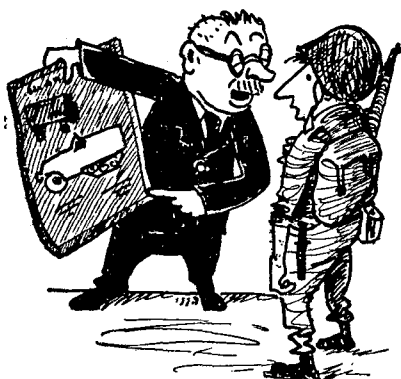
נבדוק עובדות אלו — ראשונה ראשונה, ואחרונה אחרונה.

נפתח, איפוא, בענין המגמה. מטרתם של יוצרי הזחל"ם היתה פשוטה: הם התכוונו לאפשר לחייל הרגלי לנוע בעקבות הטנק באותם שטחים בהם מסוגל הטנק לנוע, ובאותה מהירות — על אף ההפרעות הנגרמות ע"י קליעי הנשק-הקל ורסיסי פגזים ו-פצצות.

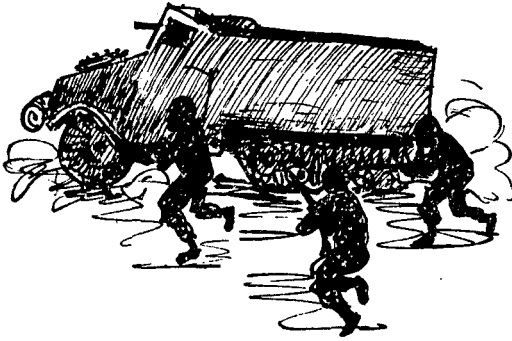
למעשה, הגדרנו בזאת את ייעודו העיקרי של הזחל"ם, אבל טרם מצינו את כל סגולותיו.

לגבי אלה, נשאל-נא את עצמנו מספר שאלות, מהן נלמד על תכונות הכלי: —

- א. האם ניתן להמטיר אש מן הזחל"ם, תוך עמידתו בעמדות-אש (ועמדות-מקלע-עליון)?
- ב. האם ניתן להמטיר אש מן הזחל"ם למספר כיוונים תוך-כדי תנועתו?
- ג. האם הזחל"ם מאפשר תפיסת עמדות-המתנה — וניגוק מאלה אל עמדות-אש?

....מטרתם של יוצרי הזחל"ם היתה פשוטה"

בלי כל ספק יתכנו מקרים רבים בהם תפעלנה יחידות חרמ"ש ללא נגקים — וזאת אף במסגרת חטיבה משורינת, ועל אחת כמה וכמה במסגרת חטיבת רגלים. אך יש לזכור כי במקרים בהם פועל החרמ"ש בשיתוף עם טנקים — מקרה רצוי לכל הדעות — יארע תכופות שבפינות שונות של גיורת החטיבה, ובמומנטים מסויימים, לא תמצא יחידה זו או אחרת של חרמ"ש תחת כנפיו המגינות של הטנק; ואז חייבת היא לדעת "להסתדר" בכוחות עצמה.

"להסתדר" בכוחות עצמה — משמע: — למלא את החלל הטקטי הבלתי צפוי, אשר נוצר עקב העדרות הטנק. הדבר ניתן להיעשות ע"י הוחל"מים בשלוש דרכים:

1. סיוע ישיר קרוב — וסיוע ישיר מקרוב.
  2. הנחתת מכת אש (לעתים — תוך כדי תנועה).
  3. ביצוע תמרון מהיר לעבר האגף.
- ב. האם במקרים מסויימים לא יהיה זה בזבז חיים — וכתוצאה מכך גם הפסד ביכולת היחידה בקרב — באם יורדו הרגלים מן הוחל"ם?

סבורני, כי קיימים מספר מצביי קרב, בהם לא יהיה זה מעשה מושכל להוריד את הרגלים מן היחידה, ובהם אין לעשות זאת אלא לאחר הקרב — ואולי אף בכלל לא.

נדגים זאת בשתי דרכים:

ראשית, כשיחידת חרמ"ש נתקלת באויב, הנע אותה שעה במשאיות, או שהנו בשלב התחלי של ארגון ההגנה, או שאינו אלא כוח קטן יחסית, כגון פטרול רגלי — לא יהיה זה מן התבונה להוריד את הרגלים מהוחל"ם למען בצע הסתערות. מכת אש חזקה ותמרון מסוים של הרכב יכולים לסיים את הפרשה ביתר מהירות ובפחות אבידות. לא אחת תהא זו אף הדרך הנכונה היחידה; כגון, כשמדובר בפעולת צפ"ם (צות פלוגתי משורין), כשהוא משמש בתפקידי משמר קדומני, או ניצול הצלחה של שריון.

שנית — וזאת אומר אני, ברעדה, אך בהכרח — יש לעתים צורך, לשם קיום תנופת ההתקפה, כי הוחל"מים יפרצו ליעד אף כשהנו מבוצר. הדבר יכול להיות מבוצע או כשנמצאים הרגלים בתוך הוחל"ם, או אף כשהלו ריק הנו ומשמש רק כעור לקיום אפקט ההלם, ובאמצעי מסייע לפריצת מכשול, כגון גדר.

(* "אשהסתערות" (Assault Fire) או "אשמהלכת" (Marching Fire) — מושג השואל מאורח התקפה של חיל רגלים (וגם כשהלו מלווה שריון). ראה — "אשמהלכת" ב"צקלון" מ' 38; וכן, ב"מערכות" ס"ד — "אשאגב"הילוך" (עמ' 82). — המער.

בלי ספק, שיטה זו יקרה היא, ואין להמליץ עליה במיוחד; אך לפעמים תמצא תכליתית, מאחר שאין לזלזל באותו אפקט אשר, למשל, ארבעה זחל"מים ריקים ("ריקים") — משמעו פרט לנהג ולנהג-משנה, המפעיל את המקלע, ואולי אף מקלען נוסף) יכולים ליצור אותו כשהם גלויים אל פלוגת ח"ר תוך פריצה אל היעד.

ג. היש מקום להפעלה משולבת, שבה פועל חלק מהרגלים על הקרקע, והחלק האחר — מתוך הוחל"מים?

שיטה זו היא, לדעתי, אחת השכיחות ביותר, והיא מגלמת בתוכה אפשרויות רבות ביותר. כאן, בעצם, מוצגת הבעיה היסודית שלנו "על חוד התער", היות וניתן פה להפעיל את הוחל"ם בשלושה אופנים גם יחד:

1. כמוביל-גייסות.

2. כרכב קרב — וזאת בשתי דרכים:

א. כ"אשהסתערות" (מוסעת *), שעלול להיות לה ערך ממשי — בהתחשב באפשרות למתן אש בשני מקלעים (כולל המקלע הנוסף של כיתת הרגלים שבתוך הוחל"ם), ברוביהם של אנשי הכיתה, ולעתים, תוך הפריצה לעמדת האויב — גם ע"י הטלת רימונים.

ב. כעמדת מקלע ניידת ומשורינת יחסית (ל-אחר שהורדו הרגלים).

ד. הניתן לנצל את הוחל"ם (הריק), על מקלעו, לצורך סיוע קרוב — ע"י פעולות נגד מטרות מזדמנות, מתן אש חסימה, שמירת אגף או עזרה בשמירה עליו?

כאן מובנת מאלה התשובה החיובית, ואין צורך בהדגמות.

לאחר כל מה שנאמר לעיל נראה לי כי נכון יהיה להתיחס אל הזחל"ם כאל רכב-קרב — נוסף על היותו, כמוסכם, מוביל-גייסות.

אכן, עם כוונת היא מסקנתנו — הרי יהיה עלינו גם לפתחה בעקביות. והרי להכרעה זו או אחרת בשאלה זו נודעת חשיבות רבה לגבי ענין התקנת הזחל"ם, לצורך פעולת-קרב מתוכו — דבר, שבעיקר חייב להתבטא בהתקנת תפוח-המקלע בשריון-החזיתי של-הרכב, ובהכנסת זכוכית משוריינת, כשהם קבועים בחזית הזחל"ם, ומאפשרים את הפעלתו התקינה של המקלע ע"י עוזר הנהג.

„בראשית“ לא הותקנו סידורים כאלה בזחל"ם, אשר נחשב כמשמש בתור מוביל-גייסות גרידא. ב-היחית מ"פ חרמ"ש, נודמן לי לצאת בזחל"מים כאלה אל מול קוי האויב, בנסיון לכבוש את עיראק-אל-מנשיה (באוקטובר 1948).

מספר הטנקים שבאותה גיזרה היה דל, ובעצם היה „סמלי“ בלבד. השטח היה פתוח וסיפק בקושי עמדות-אש לרובאים. מאחר שתפקיד פלוגתי היה לחלץ את הכוחות אשר נקלעו לשדה-הקטל שבין גת לעיראק-אל-מנשיה, מובן כי הדבר לו הודקקתי ביותר היה עצמת-אש — ולא יכולתי על-כן לותר על הפעלת „מקלעי-הסיפון“ (או „מקלעים-עליונים“), ש-הנם מורכבים מעל לשריון-החזיתי של הזחל"מים (ולא — להבדיל מ-„מקלעי-התפוח“ — במרכזו של לוח-השריון החזיתי*). ברור, שרוב הנפגעים בפעולה היו נפגעו-ראש — וכולם מבין מקלעי-הסיפון הפעילים. ברור עוד יותר כי דבר זה לא נשאר בחזקת סוד לגבי החיילים — ופעולתם של מקלעי-הסיפון בקרב הבא היתה „זהירה“ ביותר, ותכליתיות-אשם — מפוקפקת.

ה. האם בכל המקרים של הפעלת צוות-קרב משוריינים תהיה „תערובת הטנקים בצות“ רבה די-הצורך כדי שנוכל לותר על שאר סגולותיו של הזחל"ם, הנוספות על סגולתו-מלידה לשמש כמוביל-גייסות?

בדרך כלל לא נדלה את השאלה באם נגיד שבצות מסוים היחס בין הטנקים לחרמ"ש הוא, למשל, 1:1, על יסוד ציון-העובדה כי אותו צות מורכב מפלוגת-טנקים אחת ומפלוגת-חרמ"ש אחת. חובה למנות גם את מספר הטנקים שבפלוגת-השריון לעומת מספר כיתות-הרגלים שבפלוגת-החרמ"ש. בצבאות מסויימים, למשל, מונה פלוגת-טנקים 22 כלי-רכב, והיא אף נעזרת ע"י מחלקת חרצ"ם צמודת-קבע משלה, המבטיחה אותה הבטחת-קבע בפני נשק נ"ט וחי-בורות „ציידי-טנקים“. ברור, שכאשר מצטרפת פלוגת טנקים כזו אל פלוגת-חרמ"ש, בת 3 מחלקות — ויוצרת יחד אתה צג"ם, המורכב כאמור ביחס של 1:1 — הרי מוצגות אזי בפני החרמ"ש שבאותו צג"ם דרישות הקטנות לאי-ערוך לעומת אותו מקרה בו מלווה פלוגת חרמ"ש זו ע"י יחידה בת 12 טנקים בלבד, למשל. מובן-מאליו כי מספרים אלה אינם משמשים אלא כדוגמה שרירותית, וייתכנו אף „הפר-שים“ גדולים עוד יותר.

אי-לכך, ברור כי הדוקטרינה של הפעלת הזחל"ם יכולה (ובעצם, אף צריכה) להשתנות מצבא לצבא. בהתאם ליחס המספרי שבין הטנקים והזחל"מים (שבצות-המשוריינת) הנהוג בו, כמו-כן, מותנות תנודות כאלו בכך האם קיימות באותו צות-משורייני יחידות-חרצ"ם, צמודות-קבע-לטנקים, ובמימדי הסיוע-האר-טילרי העומד לרשות הצות — היות וגורמים אלה הם המכריעים לגבי כך כיצד, איפה ומתי יהיה על הרגלים לרדת מן הזחל"ם.

(*) ה„תפוח“ הוא מתקן חצי-כדורי (בצורת גולה-התוכה) — הנתון בתוך מיסב, שמאפשר למקלע, הנתון בתוך „תפוח“ זה, לנוע חפשית לכל הכיוונים, ועם זאת לשמור על יציבותו. הזכוכית-המשוריינת הקבועה מעל ל„תפוח“ מאפשרת שדה-ראיה לצורך כיוונון המקלע, במצב בו כוונות-המקלע נראות ליורה דרך הזכוכית.

ביום הזכרון לחללי החטיבה

התבוננתי בפנינת הנהג נוכחתי לדעת כי הלה הוריד את תריס־הנהג, והשאיר סדק קל בלבד, עד כי אף כדור בקוטר 0,303 היה בקושי מפלס לו דרך. בפעולות הבאות היו כבר אף הנהגים, ברובם, מצו־יידים בזכוכית־משורינת, כדוגמת זו של המקלען.

הבאתי דוגמאות אלו, ובפרט את דוגמת ה"תפוח" למקלע, כדי להקיש מן הכלל אל הפרט — ולהוכיח את ההכרח כי יקוימו גם לעתיד אותם סידורים, המצויים בזחל"ם, הנחוצים בשביל ניהול־קרב מתוך הרכב; וכי הם יותקנו בכל הזחל"מים, ואף ישוכללו.

וזאת — משום שהזחל"ם, בשעת דחק, הנו "גם רכב־קרב".

לאחר שהוכנסו לזחל"מים, לפי דרישתי, "תפוחים" למקלע, בתוספת זכוכית־משורינת צמודה לצורך תצפית, עלתה יעילותם של מקלעני הזחל"ם פי כמה וכמה, והם פעלו בשלוה, בתנאי בטחון רב־יחסית (לפחות — בפני כל סוגי הנשק־הקל). דבר זה התבטא במיעוט אבידות בתוכם ובתוצאות מפליאות באשר לדיוק־האש ולמיעוט המעצורים במקלעים־מוגנים אלה, שהיו יציבי־הירי ביותר בגדוד כולו, פרט למקלעי הטנקים.

זאת ועוד אחרת: באחת הפעולות, כשיחידת ה"זחל"מים נמצאה תחת אש — ובעיקר אש של נשק־רגלים, לרבות מקלעי "ויקס" — הבחנתי כי הזחל"מים החלו "שוקעים" לתוך ערוצים ובורות. כש-

התקפה על מוצב מדרום לואדי אביאד, יום לפני כיבוש עוג'ה אל־חפיר.